

“Educational technology” is defined as the achievement of educational goals in joint educational activities of teachers and students: methods and organizational forms of training and education of pupils. The innovative educational technology is the interactive studying process based on the dialogical learning process including the interaction between the teacher and the students.

The article includes the effective methods of using interactive technologies that were tested in teaching the university discipline “Methods of musical training and education at school”. The author defines theoretical and empirical methods of investigation of the subject and the ways of further research work to develop effective methods of formation of professional competence of the future teachers of music.

Key words: *competence, professional competence, educational technology, interactive technology, musical art.*

УДК 378.014.6-047.36(477)

Олена Артюхова

Миколаївський національний
аграрний університет

ORCID ID 0000-0002-5348-7786

МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНСЬКИХ УНІВЕРСИТЕТАХ

У статті йдеться про необхідність запровадження моніторингу якості професійної підготовки студентів вищих навчальних закладів як інструмента виявлення закономірностей, тенденцій, змінних та їх динаміки для проектування заходів щодо покращення якості вищої професійної освіти. Дослідження базується на методах порівняльного аналізу. Виявлено прогалини в професійній підготовці студентів і окреслено шляхи моніторингу сформованості професійних компетенцій, мета якого – підвищити рівень інформаційно-аналітичного супроводу діяльності ВНЗ, налагодити механізм своєчасного виявлення основних тенденцій і змін показників щодо підвищення якості професійної підготовки студентів вітчизняних ВНЗ.

Ключові слова: *якість освіти, моніторинг, професійна підготовка, порівняльний аналіз, тенденції.*

Постановка проблеми. Реформи, пов’язані з запровадженням ринкових перетворень та інтеграцією України в європейський і світовий освітній простір, стосуються всіх сфер життєдіяльності вищої школи. Наразі, відповідно до прийнятих державних документів, що регламентують освітню діяльність у нашій країні, докорінно змінюється підхід до напрямів, змісту й якості підготовки фахівців в українських університетах. Розгалужена державна система навчальних закладів, їх відомча неузгодженість поряд із появою за останні роки альтернативної мережі навчальних закладів, що засновані на різних формах власності, вимагають розробки організаційно-економічного механізму саморегуляції освітньої діяльності як по вертикалі, так і по горизонталі, інноваційних підходів щодо державного регулювання підготовки кадрів в умовах подальшого розвитку ринкових економічних відносин. Одним із важелів впливу на оновлення всієї системи освіти та модернізації її складових є процес моніторингу якості освіти.

Моніторинг – комплекс наукових, технічних, технологічних, організаційних та інших заходів, що забезпечують контроль за станом і тенденціями розвитку природних, техногенних та суспільних процесів. Методологічно моніторинг – це проведення низки однотипних замірів досліджуваного об'єкта й подальший аналіз, оцінка, порівняння отриманих результатів для виявлення певних закономірностей, тенденцій, змінних та їх динаміки [4].

Аналіз актуальних досліджень. Питання якості вітчизняної вищої педагогічної освіти порушувались у наукових роботах В. П. Андрущенко, І. А. Зязюна, К. М. Левківського, В. І. Лугового, В. К. Майбороди, С. О. Сисоєвої, С. М. Яреми та ін. у контексті модернізації освіти. Проблеми моніторинга якості вищої освіти висвітлювались у дослідженнях Я. Я. Болюбаша, О. В. Глузмана, Г. О. Козлакової, О. П. Мещанінова, Н. Г. Ничкало та ін. з позицій ухвалення вітчизняної системи освіти до європейського освітнього простору. Водночас недостатньо уваги вітчизняні науковці приділяють питанням якості професійної підготовки студентів в українських університетах із позицій компетентнісного підходу до навчання. Як і раніше, випускники наших ВНЗ повністю «озброєні» знаннями за обраним фахом; у той самий час, отримавши робоче місце, не знають, з чого починати, що робити і як. Не дарма часто роботодавці кажуть: «Забудьте те, чого вас навчали в університеті. Тепер ми навчимо вас працювати». Зважаючи на те, що останніми роками спостерігається значний відтік студентів на навчання в європейські університети і щороку збільшується кількість наших студентів, які навчаються в Польщі, Чехії, Словаччині, Німеччині та інших країнах, питання відповідності якості вітчизняної професійної підготовки європейським стандартам набуває особливого значення.

Мета статті – висвітлити проблеми якості професійної освіти в українських університетах та привернути увагу вітчизняних учених-методистів і викладачів-практиків до необхідності запровадження моніторингу якості професійної підготовки студентів вищих навчальних закладів.

Завданнями статті передбачається:

- обґрунтувати необхідність підвищення якості професійної підготовки студентів вищих навчальних закладів;
- виявити та описати прогалини в професійній підготовці студентів;
- окреслити шляхи моніторингу сформованості професійних компетенцій студентів ВНЗ.

Це можливо лише при визначенні державою й виконанні кожним суб'єктом освітньої діяльності державних освітніх стандартів та встановлених вимог, стимулюванні творчого пошуку науково-педагогічних колективів, формуванні в суспільстві усвідомлення необхідності набуття не тільки знань, але й компетенцій, які б відповідали ринку праці та індивідуальним потребам самореалізації кожної особистості. Необхідною умовою вирішення перелічених завдань є заснований на засадах

результатів моніторингу інноваційний менеджмент системи освіти в цілому та конкретних навчальних закладів різних типів і форм власності.

Мета моніторингу – підвищити рівень інформаційно-аналітичного супроводу діяльності ВНЗ, налагодити механізм своєчасного виявлення основних тенденцій і змін показників щодо підвищення якості професійної підготовки студентів вітчизняних ВНЗ. Для реалізації цих та інших завдань великого значення набуває вдосконалення управління якістю освітньої діяльності, вивчення та розумне впровадження зарубіжної практики функціонування вищої школи, інтеграція національної освіти в міжнародну освітню систему, формування та становлення механізму якісної підготовки фахівців.

Методи дослідження. Міжнародні порівняльні дослідження оцінювання якості освіти давно увійшли в практику обов'язкових заходів щодо аналізу стану освіти в країнах світу. Деякі країни, наприклад, Німеччина, використовують їх як ядро моніторингових систем, вибудовуючи власні інструменти моніторингу на основі даних таких досліджень; інші, зокрема, Польща, застосовують їх результати як одну з багатьох складових програми з оцінювання якості освіти. В нашому дослідженні використано методи порівняльного аналізу (співставлення, ранжування) якості освіти в Україні та європейських державах.

Виклад основного матеріалу. Освітня діяльність у нашій країні врегульовується Конституцією України, постановами та рішеннями Верховної Ради, указами й розпорядженнями Президента, постановами Кабінету Міністрів, нормативними актами Міністерства освіти і науки України, інших центральних органів державного управління, у тому числі міністерств і відомств, які мають у підпорядкуванні навчальні заклади.

Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей; формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору; збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу нації; забезпечення галузей економіки кваліфікованими фахівцями. В Україні законодавчо визнано освіту пріоритетною сферою соціально-економічного, духовного й культурного розвитку суспільства, оскільки роль освіти, у тому числі вищої, з розвитком суспільного прогресу зростає [5].

Останнім часом в Україні багато говорять і пишуть про необхідність модернізації вітчизняної вищої освіти, приведення її у відповідність до європейських освітніх стандартів. Перші кроки на шляху до реформування системи вищої освіти вже зроблено згідно з положеннями нового Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.). Так, ВНЗ отримали більше прав відповідно до положення щодо автономію університетів. Водночас довгоочікувана автономія обернулася підвищеною відповідальністю за якість знань випускників та впровадженням новітніх технологій навчання,

що можливо лише шляхом переходу до нових стандартів підготовки фахівців. Розробка ж нових стандартів наразі затримується до остаточного прийняття Закону України «Про освіту». Для завершення реформи вищої освіти необхідно переосмислити функції стандартів освіти, у яких головне – це забезпечення диференційованої варіативності навчання за будь-якої її форми в кожному закладі освіти. З одного боку, стандарти дають гарантії суспільству в тому, що буде забезпечено необхідний рівень якості освіти, з іншого – надають право кожній особистості формувати свої потреби й реалізовувати свої можливості в межах, установлених суспільством.

Стандарт становить компроміс між ідеалом і реальністю. Він залежить від стану розвитку суспільства, насамперед, від його економічного стану: із розвитком країни відбувається вдосконалення стандарту [1].

Освітній стандарт має бути реальним і соціально обумовленим. Реальність означає досягнення необхідних результатів при засвоєнні навчальної програми. Однак ця теза не повинна сприйматися як заниження вимог до студентів чи слухачів. Соціальна обумовленість стандарту може розглядатися в контексті потреби у фахівця як ринком праці, так і державою. У даному випадку мова йде про відповідність структури спеціалізації студентів потребам бізнесу (для вирішення короткотривалих завдань) і суспільства в цілому (для вирішення довготривалих завдань). Так, для підприємців краще брати на роботу фахівця, який вміє вирішувати, насамперед, поточні проблеми. При цьому навички «роботи на перспективу» не відкидаються, а лише відступають на другий план. Як стверджує міністр освіти і науки Л. М. Гриневич, відповідно до проекту нового Закону України «Про освіту», «стандарти освіти будуть виписані в очікуваних результатах навчання» [2, с. 5].

Наразі в південному регіоні України моніторинг набору студентів на перший курс навчання в університетах за державним замовленням та на контрактній основі дає підстави стверджувати, що не повною мірою спрацьовує регіональний компонент вищої освіти: абітурієнти продовжують обирати юридичні й економічні спеціальності на шкоду технічним, хоча нестача юристів чи економістів давно подолана. У педагогічних університетах спостерігається збільшення кількості заяв абітурієнтів на гуманітарні (зокрема, філологічні) спеціальності і скорочення заяв від охочих навчатися на фізико-математичних спеціальностях (за виключенням комп'ютерних наук). Це можна розцінити як недопрацювання з боку організації вступної кампанії на місцях та непоінформованості старшокласників і їхніх батьків щодо наявної ситуації з працевлаштуванням у нашій країні.

Вирішення протиріччя між вільним розвитком особистості та необхідністю здобуття базових навичок кожним фахівцем можливе лише через уведення ступеневого стандарту. Такий стандарт повинен

ураховувати різний рівень підготовки фахівців із конкретних дисциплін у залежності від профільної освіти. Крім того, стандарт повинен установлювати рівень викладання предмету, ступінь його вивчення. Для вирішення цього питання створюється Національна система кваліфікацій, що відповідатиме вимогам Національних рамок кваліфікацій європейських країн. Вимоги стандарту освіти мають бути відкритими для всіх членів суспільства ще до початку провадження процесу навчання.

Для забезпечення дієвості стандарту необхідно створювати незалежні структури, які б забезпечували роботодавця об'єктивною інформацією щодо відповідності знань фахівців установленим державним вимогам. Такі діагностичні центри проводили б своєрідний «педагогічний аудит» як за замовленням держави, так і за бажанням самих студентів чи потенційних роботодавців.

Для організації роботи таких діагностичних центрів слід використовувати систему тестування, яку легко обробити із застосуванням комп'ютерних технологій. Тестування бажано супроводжувати інтерпретацією отриманих результатів та висновками про виконання вимог стандарту освіти. Стосовно організаційно-правової форми діяльності центрів «педагогічного аудиту» оптимальним поєднанням засновників може бути держава – для контролю над виробленням вимог до фахівців і громадські організації – для забезпечення незалежної експертизи.

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.) у нашій країні має бути створений новий контролювальний орган – Національна агенція із забезпечення якості вищої освіти як постійно діючий колегіальний орган, що реалізує державну політику в галузі забезпечення якості вищої освіти [4]. Однак, як зазначається в газеті «Освіта України» від 10 жовтня 2016 р., Нацагенство ще тільки має стати до роботи в повному складі, тому що «уряд мав включити ще дві особи для заміни тих членів, які були раніше виключені, оскільки підпадали під дію Закону «Про очищення влади». З такими темпами реалізації законів важко сподіватися на різке підвищення якості освіти в Україні.

Необхідність підвищення якості професійної підготовки студентів вищих навчальних закладів впливає з того, що наразі в рейтингу європейських університетів немає жодного українського ВНЗ. Поодинокі випадки працевлаштування на заході наших випускників за отриманим в українських університетах фахом лише підкреслюють широкомасштабність кампанії з їхнього доучування чи переучування в європейських ВНЗ. Це можна пояснити тим, що наші випускники знають, що робити, але не знають, як: в українських ВНЗ досі процвітає традиційний знанняцентристський підхід до навчання на шкоду компетентнісному, який покликаний поєднати знання з досвідом їх використання в практичній діяльності. Як і в будь-якій іншій сфері нашої життєдіяльності в педагогічній науці багато говорять і пишуть про

необхідність запровадження компетентнісного підходу до навчання, але його імплементація відбувається надто повільно. Однією з причин цього вважаємо стрімке старіння професорсько-викладацького складу ВНЗ, небажання викладачів уносити зміни в накатаний роками освітній процес, незадовільне володіння багатьма представниками старшого покоління сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями, підсвідому схильність наших співвітчизників до обговорення та дискусій на шкоду діяльності. З іншого боку, забезпечення використання отриманих знань на практиці вимагає створення баз практики із залученням реально функціонуючих фірм чи компаній, готових до співпраці з ВНЗ. Наразі моніторинг інвестицій бізнесових структур у професійну підготовку свого майбутнього кадрового потенціалу свідчить про відсутність зацікавленості бізнесу у вкладанні грошей у навчання кадрів: великий вибір серед охочих отримати роботу випускників університетів забезпечує роботодавців фахівцями-початківцями на безоплатній основі. Неврегулювання питання щодо баз практики на законодавчому рівні негативно впливає на якість професійної підготовки випускників ВНЗ. Угоди, укладені окремими університетами й підприємствами чи компаніями, мають тимчасовий характер, залежать від зовнішніх чинників і часто тримаються на особистісних стосунках, що не може не впливати на якість практики.

Для забезпечення набуття студентами практичного досвіду використання отриманих знань у практичній діяльності необхідно синхронізувати зусилля університетів з діяльністю бізнесових структур. Наразі бізнес не зацікавлений у підготовці фахівців для конкретного виду професійної діяльності; в Україні ще не набуло широкого розповсюдження таке явище, як «brain hunting» («полювання за мізками»), широко розповсюджене в європейських країнах та США, коли агенти великих корпорацій та фірм шукають в університетах найталановитіших та перспективних студентів для подальшого залучення їх до роботи в своїх відділеннях. Для цього проводяться спеціальні конкурси, олімпіади, «круглі столи» та інші заходи, спрямовані на виявлення найбільш перспективних кандидатів із подальшою спеціальною підготовкою до роботи у відповідній структурі. За необхідності бізнес оплачує університету посилену професійну підготовку обраних кандидатів, яким гарантує працевлаштування після отримання диплома.

Прикладом співробітництва університету з бізнесом може слугувати практика співпраці Чорноморського національного університету імені Петра Могили з ТОВ СП «НІБУЛОН», на замовлення якого університет готує групу магістрів-економістів для роботи в сільському господарстві. До викладання професійних дисциплін у цій групі залучаються фахівці з «НІБУЛОНУ». Виробничу та переддипломну практику студенти проходять на «НІБУЛОНІ».

Херсонська морська академія здійснює підготовку судових механіків та судоводіїв на замовлення шведської компанії «Навігатор». Курсанти, вмотивовані подальшим працевлаштуванням у відомій компанії, напружено штудіюють англійську мову й фахові дисципліни для успішного проходження конкурсного відбору та отримання першого робочого місця.

Важливою складовою в системі професійної підготовки висококваліфікованих фахівців у Миколаївському національному аграрному університеті є організація та проведення науково-дослідної роботи, яка підвищує ефективність освітнього процесу, сприяє поглибленню знань здобувачів вищої освіти, розвиває в них наукове мислення, прищеплює навички самостійних досліджень, формує творчий підхід до вирішення проблеми. Організацію науково-дослідної роботи в університеті здійснюють як на рівні Наукового парку Миколаївського НАУ «Агрופерспектива», Національного інноваційного кластеру «Родючість ґрунтів», Науково-творчого товариства молодих науковців, так і на рівні факультетів і кафедр університету за допомогою студентських наукових гуртків. Студенти університету, починаючи з третього курсу, залучаються до виконання держбюджетних та госпдоговірних науково-дослідних робіт, міжнародних грантів (проектів) тощо. З метою розширення кругозору та постійної підтримки зв'язків із фахівцями вітчизняних та іноземних підприємств, відомих компаній, регулярно проводяться тематичні лекції, наукові семінари, майстер-класи, тренінги, турніри тощо.

Університет налагодив тісні контакти з науковими товариствами більш як 50-ти вищих навчальних закладів України та зарубіжжя, зокрема з США, Великої Британії, Франції, Німеччини, Польщі, Данії, Швейцарії, Північної Ірландії, Аргентини, Нідерландів та інших. Щороку близько 300 здобувачів вищої освіти університету проходять виробничу практику та стажування за кордоном.

Науково-дослідна діяльність здобувачів вищої освіти в університеті здійснюється за трьома основними напрямками:

- науково-дослідна робота, яка є невід'ємною складовою освітнього процесу і є обов'язковою для всіх здобувачів вищої освіти;
- науково-дослідна робота, що здійснюється поза освітнім процесом;
- науково-організаційні заходи, з-поміж яких конференції, конкурси, олімпіади тощо.

На жаль, такі приклади поки що поодинокі, не мають системного характеру, і допоки бізнес не вкладатиме гроші в підготовку фахівців, якість вищої освіти залишатиметься на теперішньому рівні.

Прогалини у професійній підготовці студентів українських ВНЗ пов'язані, перш за все, з відсутністю навичок роботи в команді, несформованістю креативного мислення, невмінням пристосовуватися до швидкозмінюваних ситуацій, самостійно приймати рішення й нести

відповідальність за їх результати. Все це можна розцінювати як результат репродуктивної, відтворювальної системи навчання в українських університетах, де від студента вимагають відтворення тексту лекції чи підручника на шкоду розвитку творчого потенціалу здобувача вищої освіти.

Дослідження, проведене В. А. Козаковим ще в 2003 році, засвідчило, що, на відміну від студентів-першокурсників європейських університетів, українські студенти перевантажені фактологічною інформацією, спрямованою на відтворення знань. На кінець третього року навчання наші студенти вирівнюються зі своїми західними однолітками щодо використання інформації (знань) у типових ситуаціях. По закінченню навчання в університеті студенти у Великій Британії, Ізраїлі, Франції, Канаді та інших країнах значно випереджають наших випускників щодо використання інформації (знань) у нетипових, нестандартних ситуаціях, тоді як випускники вітчизняних ВНЗ виявляються зовсім не готовими до функціонування в швидкозмінюваних умовах реальної дійсності [7, 40].

На нашу думку, лекційно-семінарська система навчання давно вичерпала себе; настав час для творчого навчання, вирішення проблем у нестандартних ситуаціях, роботи в команді, групі. Більше часу має приділятися самостійній роботі студента, його власній відповідальності за результати навчання.

В умовах ринкової економіки, коли право на працю реалізується не через соціальні гарантії, а через закони ринку й особисту ініціативу, питання професійної підготовки фахівців набуває особливої гостроти. Суспільство повинне формувати структуру ринку праці відповідно до перспективних напрямів розвитку науки та виробництва, оскільки в умовах об'єднання національних ринків товарів та послуг у єдиний міжнародний ринок різко загострюється конкуренція. Підтримка конкурентноспроможності продукції можлива тільки завдяки технічному оновленню виробництва, створенню нових видів продукції. Для секторів економіки, які будуть у майбутньому визначати економічну незалежність країни, кадри необхідно готувати вже сьогодні. У цьому випадку потрібне державне замовлення, що виходить із пріоритетів суспільства в цілому. Децентралізація освіти надає можливості для її регіоналізації з урахуванням потреб ринку конкретного регіона.

Система професійної освіти нашої держави повинна якістю своєї «інтелектуальної продукції» не тільки відповідати вимогам практики, науки, соціальної сфери, але й значно їх випереджати.

Освітня реформа в Україні передбачає не тільки розробку і впровадження нової моделі педагогічного процесу, але й принципову зміну соціальних цілей і задач освіти. Кінцевим підсумком навчання має стати не «підготовка висококваліфікованих кадрів для народного господарства країни», а підготовку людини до життя і праці в суспільстві,

що швидко змінюється, створення умов для всебічного розвитку людини, її адаптаційних можливостей: підготовка високо освіченої, професійно зорієнтованої, інтелігентної особистості, спроможної знайти своє місце в умовах життєвих реалій [3]. На це спрямований прийнятий у першому читанні Верховною Радою України Закон «Про освіту» (2016 р.).

Комплексна оцінка діяльності вищих закладів освіти, здійснена за результатами моніторингу, є необхідною умовою ефективного управління освітнім процесом у вищій школі. Серед функцій системного моніторингу відзначимо такі:

- стратегічна – розмежування якості освіти за рівнями, до кожного з яких ставляться конкретні державні вимоги;
- практична – визначення рівня та рейтингу навчальних закладів;
- контрольна – аналіз стану й тенденцій розвитку освітньої діяльності навчальних закладів відповідно до державних вимог і прогнозу потреб суспільства у відповідних фахівцях;
- інформаційна – забезпечення інформованості суспільства відносно ефективності діяльності та рейтингу навчальних закладів.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Реформування освітньої системи в Україні вимагає адекватних змін внутрішнього менеджменту університетів, їх переходу на принципи стратегічного планування, моніторингу ринку освітніх послуг, управління персоналом, розширення академічних свобод і академічної мобільності всіх учасників освітнього процесу. Моніторинг якості професійної підготовки студентів вищих навчальних закладів виступає як засіб керування педагогічною та науковою діяльністю вищого закладу освіти. Він є невід'ємним елементом управління якістю освітньої діяльності, інноваційних процесів у галузі освіти та їх результат. Паралельно з моніторингом якості вищої освіти доцільно було б запровадити моніторинг співпраці ВНЗ з бізнесовими структурами для виявлення потенціалу залучення бізнесу до процесу професійної підготовки здобувачів вищої освіти. Подальші наукові розвідки пов'язані з тим, що системний моніторинг якості професійної підготовки студентів уможливить виявлення слабких ланок вітчизняної вищої освіти та проектування процесу усунення виявлених невідповідностей для реального підвищення якості професійної вищої освіти в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойко А. І. Конкурентоспроможність освіти як показник її ефективності та якості / А. І. Бойко // Вища освіта України. – 2008. – № 3. – С. 16–21.
2. Гриневич Л. М. Важливо, щоб учителі стали агентами змін / Л. М. Гриневич // «Освіта України». – 10 жовтня 2016 р. – № 40.
3. Гришкова Р. О. Європейський вимір якості вітчизняної освіти / Р. О. Гришкова // Наукові праці ЧДУ ім. Петра Могили : серія «Педагогіка». – 2013. – Вип. 203. – С. 7–11.
4. Енциклопедія освіти / Академія педагогічних наук України ; гол. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с. – С. 614.

5. Закон України «Про вищу освіту» // «Голос України». – 6 серпня 2014 р.
6. Закон України «Про освіту» (проект) // «Освіта України». – 10 жовтня 2016 р. – № 40.
7. Козаков В. А. Психолого-педагогічна підготовка фахівців у непедагогічних університетах : методологія та практика : монографія / В. А. Козаков, Д. І. Дзвінчук. – К. : ЗАТ «НІЧЛАВА», 2003. –140 с.
8. Левківський К. М. Основні компоненти якісної підготовки фахівців з вищою освітою в сучасних умовах / К. М. Левківський, С. М. Ярема. – К. : ІЗМН, 1996. – С. 3–6.
9. Gryshkova R. O. Quality of Higher Education and State Educational Standards in Ukraine / R. O. Gryshkova // Science and Education a New Dimension. – Budapest : Society for cultural and scientific progress in Central and Eastern Europe, 2014. – P. 43–49.

REFERENCES

1. Boiko, A. I. (2008). Konkurentospromozhnist osvity yak pokaznyk yii efektyvnosti ta yakosti [The competitiveness of education as an indicator of the efficiency and quality]. *Vyshcha osvita Ukrainy*, 3, 16–21. [in Ukrainian].
2. Hrynevych, L. M. (2016). Vazhlyvo, shchob uchyteli staly ahentamy zmin [It is important for teachers to become agents of changes]. *«Osvita Ukrainy»*, 40. [in Ukrainian].
3. Hryshkova, R. O. (2013). Yevropeyskyi vymir yakosti vitchyznianoii osvity [The European dimension of the quality of national education]. *Naukovi pratsi CHDU im. Petra Mohyly: seriia «Pedahohika»*, 203, 7–11. [in Ukrainian].
4. Kremin, V. H. (2008). *Entsyklopediia osvity [Encyclopedia of Education]*. Akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy. [in Ukrainian].
5. Zakon Ukrainy “Pro vyshchu osvitu” [The Law of Ukraine “On Higher Education”] (2014). *“Holos Ukrainy”*. [in Ukrainian].
6. Zakon Ukrainy “Pro osvitu” (proekt) [The Law of Ukraine “On Education” (draft)] (2016). *“Osvita Ukrayiny”*, 40 [in Ukrainian].
7. Kozakov, V. A., Dzvinchuk, D. I. (2003). *Psykhologo-pedahohichna pidhotovka fakhivtsiv v nepedahohichnykh universytetakh: metodolohiia ta praktyka [Psychological and pedagogical training of specialists at non-pedagogical universities: methodology and practice]*. K.: ZAT “NICHLAVA”. [in Ukrainian].
8. Levkivskiy, K.M., Yarema, S.M. (1996). Osnovni komponenty yakisnoii pidhotovky fakhivtsiv z vyshchoiu osvitoiu v suchasnykh umovakh [The main components of the qualified training of graduate specialists in modern conditions]. K.: IZMN. – S. 3–6 [in Ukrainian].
9. Gryshkova, R. O. (2014). Quality of Higher Education and State Educational Standards in Ukraine. *Science and Education a New Dimension* (pp. 43–49). Budapest: Society for cultural and scientific progress in Central and Eastern Europe [in English].

РЕЗЮМЕ

Артюхова Е. Мониторинг качества высшего профессионального образования в украинских университетах.

В статье говорится о необходимости мониторинга качества подготовки студентов вузов как инструмента для выявления закономерностей, тенденций, переменных и их динамики для проектирования мер по улучшению качества высшего профессионального образования. Исследование базируется на методах сравнительного анализа. Выявлены недостатки в профессиональной подготовке студентов, определены пути мониторинга сформированности профессиональных компетенций, цель которого – повысить уровень информационно-аналитического сопровождения деятельности вуза, создать механизм своевременного выявления

основных тенденций и изменений показателей качества профессиональной подготовки студентов отечественных вузов.

Ключевые слова: *качество образования, мониторинг, профессиональная подготовка, сравнительный анализ, тенденции.*

SUMMARY

Artiukhova O. *Monitoring of the Quality of Higher Professional Education in Ukrainian Universities.*

The article is devoted to the problem of monitoring of the quality of students' professional training at Ukrainian universities. Monitoring is regarded as an instrument of defining regularities, tendencies, variables and their dynamics for designing measures aimed at improving the quality of higher professional education. The research is based on the methods of comparative analyses such as comparison and ranging. The latest state documents concerning education: the Laws of Ukraine "On Higher Education" (2014) and "On Education" (2016) are taken into consideration by the author.

Gaps in students' professional training are defined: most students are not able to work in a team; they cannot take decisions and bare responsibilities for their implementation. Students are overloaded with theoretical material and lack of practical skills of using their knowledge in practice. That is because the academic process at most Ukrainian universities is based on knowledge-oriented approach while in European universities the competence approach to teaching prevails. Reproductive but not creative thinking is prospering at our universities: students reproduce the materials from the textbooks which are often obsolete and do not reflect the latest research data. Students seldom participate in scientific-research activity or are engaged in special students scientific societies. As a result our university graduates are passive and very rare create their own intellectual products. Very often they cannot get used to quickly changeable reality because they were taught to operate by only standard set of knowledge and skills. All these drawbacks prevent our students from successful integration to the European educational community.

The basic ways of monitoring of students' professional competence are cleared out. They are connected with improving of the of informative and analytical level of accompaniment of the university activity, creating the mechanism of well-timed exposure of the main tendencies and changes concerning improving of the quality of professional training at Ukrainian universities.

Monitoring of the quality of higher professional education can be regarded as a means of management of the university activity in general and as an instrument for planning further steps on the way of improving our higher educational system.

Key words: *quality of education, monitoring, professional training, comparative analyses, tendencies.*

УДК 378.14

Тетяна Ємельянова

Харківський національний
автомобільно-дорожній університет
ORCID ID 0000-0001-7451-8193

СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ МЕХАНІЗМІВ РОЗВИТКУ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ МАТЕМАТИЧНОЇ ОСВІТИ

Діяльнісний підхід до пізнавального процесу забезпечує умови когнітивного розвитку здібностей особистості студента. У статті розглядаються когнітивні здібності, їх процесуальні характеристики, параметри і фактори взаємовпливу.